

KS. DARIUSZ KWIATKOWSKI

PRZESZKODY W URZECZYWISTNIANIU
AUTENTYCZNEJ DUCHOWOŚCI EUCHARYSTYCZNEJ
W NAUCZANIU BENEDYKTA XVI

THE OBSTACLES ON THE WAY OF REALIZATION
OF THE AUTHENTIC EUCHARISTIC SPIRITUALITY
IN THE TEACHINGS OF BENEDICT XVI

A b s t r a c t. Today, among many Catholics, a phenomenon of subjective judging of one's participation and experiencing the Eucharist can be seen. This means, that there exist a handful of obstacles on the way of experiencing the authentic Eucharistic spirituality. To see them, first one must discover the fundamental elements of said real Eucharistical spirituality. Among the most important of those are: the ability to connect, in the Eucharistic spirituality, the baptismal unity with Christ, which leads to the Eucharist, building one's spirituality by listening to the word of God, which creates faith in Jesus Christ, and intertwining the everyday life with the Eucharist, which is a result of unification with Christ the Servant. While the factors deforming the authentic Eucharistic spirituality are: ignorance in understanding and experiencing the Eucharist, improper ecumenical initiatives, linked to the Eucharist and lack of connection between the Eucharist and everyday life. From the Pope's Benedict XVI teachings, it is clear that Christian spirituality should be, to its fullest meaning, an Eucharistic spirituality.

Keywords: Eucharist; spirituality; Eucharistic spirituality; death; resurrection; word of God; Communion; service; abuse; ignorance.

Odnowa liturgiczna Soboru Watykańskiego II bardzo mocno akcentowała ścisły związek między liturgią i duchowością. Trudno mówić we właściwy

sposób o liturgii, która nie wyrażałaby i nie karmiłaby duchowości chrześcijańskiej. W literaturze można spotkać wiele określeń łączących liturgię z duchowością¹. Dla potrzeb artykułu zostanie przyjęta definicja opisowa zaproponowana przez soborową konstytucję o liturgii *Sacrosanctum Concilium*. Według niej duchowość liturgiczna wyraża się w postawie człowieka, który w sposób świadomy buduje całe swoje życie na liturgii, która jest dla niego źródłem i szczytem wszelkich działań podejmowanych w życiu. Wszelkie apostołskie działania zmiierają do tego, aby wszyscy, którzy przez wiarę i chrzest stali się dziećmi Boga, razem gromadzili się jako Kościół chwalcący Boga, uczestniczyli w ofierze i spożywali Wieczerzę Pańską. W ten sposób liturgia pobudza wierzących, aby posileni wielkanocnym sakramentem, żyli zjednoczeni w Bożej dobroci². Ich modlitwa ma prowadzić do „przestrzegania w życiu zobowiązań płynących z sakramentu, który z wiarą przyjęli”³. Soborowa konstytucja cytuje fragmenty modlitw mszalnych, by pokazać, że źródłem prawdziwej duchowości jest Eucharystia. W Eucharystii dokonuje się odnowienie przymierza Boga z ludźmi, które pociąga wiernych i zapala ich do gorącej miłości Chrystusa. Zwłaszcza z Eucharystii, jako ze źródła, splywa na wiernych łaska i z największą skutecznością dokonuje się uświęcenie ludzi w Chrystusie i uwielbienie Boga, który jest celem wszystkich działań Kościoła⁴. Stąd mówiąc o duchowości chrześcijańskiej czy duchowości liturgicznej, należałoby stwierdzić, że znajdują one swoje ukoronowanie w duchowości eucharystycznej.

Celem artykułu jest przedstawienie przeszkód w przeżywaniu i dążeniu do autentycznej duchowości eucharystycznej. Ponieważ dziś duchowość eucharystyczna często rozumiana jest dość subiektywnie przez różne grupy wiernych, najpierw w bardzo syntetyczny sposób ukazane zostaną fundamentalne elementy autentycznej duchowości eucharystycznej. Następnie omówione będą niektóre błędy i nadużycia, które najbardziej dziś deformują i niszczą autentyczną duchowość eucharystyczną. Podstawowym źródłem dla osiągnięcia celu badawczego będzie nauczanie Ojca Świętego Benedykta XVI wyrażone w adhortacji apostołskiej *Sacramentum Caritatis*. Wybór źródła umotywowany jest

---

¹ Jesus Castellano Cervera wymienia choćby takie: „rytuał duchowy”, „liturgia duchowa”, „życie duchowe” i duchowość liturgiczna”. Zob. Jesus Castellano Cervera, „*Liturgia e spiritualità*”, w *Scientia liturgica. Manuale di Liturgia. Liturgia fondamentale*, t. 2, red. Anscar J. Chupungco (Casale Monferrato: Edizioni Piemme, 1998), 63-65.

² Por. *Mszał Rzymski dla diecezji polskich* (Poznań: Pallottinum 1986), 180.

³ Tamże, 186.

⁴ Sobór Watykański II, „Konstytucja o liturgii świętej ‘Sacrosanctum Concilium’”, w Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekrety, deklaracje* (Poznań: Pallottinum, 2002), 10 (dalej: KL).

tym, że właśnie w tej adhortacji papież w sposób szczególny zwraca uwagę na właściwe elementy kształtowania duchowości eucharystycznej oraz na niebezpieczeństwa i nadużycia, które ją deformują.

1. FUNDAMENTALNE ELEMENTY AUTENTYCZNEJ DUCHOWOŚCI EUCHARYSTYCZNEJ

Wraz z pojawieniem się różnych wspólnot kościelnych o charakterze charyzmatycznym, uwielbieniowym, a także różnym sposobem celebrowania Eucharystii przez kapłanów⁵, można zauważyć swego rodzaju migrację wiernych, którzy szukają dla siebie „najlepszej Eucharystii”. Zasadne jest więc pytanie czy taka postawa jest uzasadniona, czy są lepsze i gorsze Eucharystie? Odpowiadając na postawione pytania, postaramy się wskazać na najważniejsze elementy budujące autentyczną duchowość eucharystyczną. Ich poznanie, zrozumienie pozwoli zobaczyć, że Eucharystia jest zawsze jedna i ta sama, gdyż zawsze uobecnia niepowtarzalne misterium paschalne Chrystusa, dokonane dla zbawienia ludzkości. Przypomina o tym soborowy dekret o posłudze i życiu prezbiterów: „W najświętszej Eucharystii zawiera się bowiem całe duchowe dobro Kościoła, to znaczy sam Chrystus, nasza Pascha i Chleb żywy, który przez swoje ożywione przez Ducha Świętego i ożywiający Ciało daje życie ludziom i w ten sposób zaprasza i pobudza, żeby samych siebie, swoją pracę i wszystkie rzeczy stworzone wraz z Nim składali w ofierze”⁶.

Autentyczną duchowość eucharystyczną można zbudować, widząc Eucharystię jako dopełnienie sakramentów inicjacji chrześcijańskiej. Ojciec Święty Benedykt XVI w posynodalnej adhortacji apostolskiej *Sacramentum Caritatis* podkreśla ścisłą łączność chrztu, bierzmowania i Eucharystii. Papież stwierdza: „Nie należy bowiem zapominać, że jesteśmy ochrzczeni i bierzmowani jako przyporządkowani do Eucharystii. Z tego faktu wynika zadanie, by w praktyce duszpasterskiej dążyć do bardziej zintegrowanego rozumienia przebiegu chrześcijańskiego wtajemniczenia”⁷.

---

⁵ Mamy tu na myśli dbałość lub niedbałość o formę Eucharystii, szybkie „odprawianie” lub nadmierne przeciąganie celebracji przez nieuzasadnione gadulstwo celebransa, treści głośnych homilii, służbę liturgiczną, oprawę muzyczną i wszystko, co można zaliczyć do tak zwanego *ars celebrandi*.

⁶ Sobór Watykański II, „Dekret o posłudze i życiu prezbiterów ‘Presbyterorum Ordinis’”, w Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje* (Poznań: Pallottinum, 2002), 5.

⁷ Benedykt XVI, Posynodalna adhortacja apostolska *Sacramentum Caritatis* (Kraków: Wydawnictwo Księży Sercanów, 2007), 17 (dalej: SC).

W dalszej części adhortacji papież Benedykt XVI przypomina o chrzcielnych łaskach, które są ukierunkowane na Eucharystię: „Poprzez chrzest jesteśmy włączeni w jedno Ciało Chrystusa (por. 1 Kor 12), w lud kapłański. Jednak to udział w Ofierze eucharystycznej udoskonala w nas to, co zostało dane nam w chrzcie”⁸. To stwierdzenie bardzo mocno podkreśla ścisły związek sakramentu Eucharystii z przyjętym chrztem. Eucharystia bowiem zawsze uobecnia wydarzenia śmierci i zmartwychwstania Chrystusa, w które człowiek po raz pierwszy został zanurzony w sakramencie chrztu. Uczestnictwo w tych zbawczych wydarzeniach, jak również ciągle umacnianie więzi z Chrystusem przyjmowanym w Komunii Świętej, buduje autentyczną duchowość eucharystyczną.

Uczestnictwo w Eucharystii domaga się wiary. Św. Paweł pisał, że wiara rodzi się ze słuchania, a tym czego się słucha jest słowo Chrystusa (por. Rz 10, 17). Na obecnym etapie historii zbawienia uprzywilejowanym miejscem proklamacji słowa Bożego, jest zwłaszcza Msza święta. Papież Benedykt XVI w posynodalnej adhortacji *Verbum Domini* zwraca uwagę na stałą obecność Chrystusa w życiu Kościoła. Zaznacza także, że relacja między Chrystusem, który jest Słowem Ojca, a wspólnotą kościelną jest bardzo żywotna. To właśnie dzięki tej relacji Słowo Boże – *Logos* – jest stale obecne w Kościele. Chrystus pozostawił swoim uczniom obietnicę, której jest zawsze wierny: „A oto Ja jestem z wami przez wszystkie dni, aż do skończenia świata” (Mt 28,20). W związku z tym, w kontekście Eucharystii papież mówi o sakramentalności słowa Bożego i jako jego pierwsze źródło wskazuje tajemnicę wcielenia: „Słowo stało się Ciałem” (J 1,14). W chwili Wcielenia Słowo Boże weszło w historię i w czas, objawiając tym samym Ojca i pełnię Bożego Objawienia⁹. Sakramentalność słowa Bożego staje się zrozumiała poprzez analogię do rzeczywistej obecności Chrystusa pod postaciami chleba i wina w Eucharystii. Kościół zawsze wierzył, że w „Najświętszym sakramencie Eucharystii są zawarte prawdziwie, rzeczywiście i substancjalnie Ciało i Krew wraz z duszą i Bóstwem Pana naszego Jezusa Chrystusa, a więc cały Chrystus”¹⁰.

Kościół dzięki zbawczej obecności i działaniu Ducha Świętego przekazuje w Piśmie Świętym to, co zostało objawione w Chrystusie. Papież Benedykt XVI stwierdza: „Słowo Boże przemawia bowiem do nas w Piśmie Świętym jako natchnione świadectwo Objawienia, które wraz z żywą Tradycją Kościoła

---

⁸ SC 17.

⁹ Por. Benedykt XVI, Posynodalna adhortacja apostolska *Verbum Domini* (Poznań: Pallottinum, 2010), 56 (dalej: VD).

¹⁰ KKK 1374; por. François-Xavier Durrwell, *L'eucaristia sacramento del mistero pasquale* (Roma: Edizioni Paoline, 1983), 52-57.

stanowi najwyższą regułę wiary¹¹. To słowo jest proklamowane i osiąga szczególną moc w czasie każdej celebracji liturgicznej. Można powiedzieć, że Pismo Święte staje się swego rodzaju szczególną księgą liturgiczną. Odniesienie do ścisłego związku między słowem Bożym i liturgią znajdujemy w konstytucji liturgicznej, która stwierdza: „Pismo święte ma doniosłe znaczenie w sprawowaniu liturgii. Z niego bowiem pochodzą czytania, które wyjaśnia się w homilii, oraz psalmy przeznaczone do śpiewu. Z niego czerpią natchnienie i ducha prośby, modlitwy i pieśni liturgiczne. W nim też trzeba szukać sensu czynności i znaków”¹².

Papież Benedykt XVI naucza, że tylko w dialogu z Bogiem człowiek może zrozumieć samego siebie i znaleźć odpowiedzi na najgłębsze pytania dotyczące jego egzystencji. Dzieje się tak, ponieważ słowo Boże nie przeciwstawia się człowiekowi, a wręcz przeciwnie – czyni życie ludzkie bardziej autentycznym. Ono je oświeca i oczyszcza, doprowadzając do spełnienia największych pragnień serca człowieka¹³.

W takim rozumieniu obecności słowa Bożego w Eucharystii, należy stwierdzić, że jest ono fundamentalnym elementem autentycznej pobożności eucharystycznej. Jest dla niej inspiracją i jednocześnie czynnikiem, który ją tworzy i nieustannie rozwija. Wiara, która rodzi się ze słuchania słowa Bożego, prowadzi do głębokiego przeżywania spotkania z Chrystusem eucharystycznym.

Eucharystia jest służbą Chrystusa człowiekowi. Odpowiedzią na tę służbę winno być realizowanie w codziennym życiu przykazania Boga i bliźniego. Ojciec Święty Benedykt XVI ściśle wiąże Eucharystię z eklezjalną komunią. Poprzez Eucharystię Jezus pokazuje więź, jaką pragnął nawiązać pomiędzy sobą i wspólnotą Kościoła. On, umierając na krzyżu, zrodził Kościół jako swoją Oblubienicę i swoje Ciało. Według papieża Eucharystia jest Chrystusem, który daje się swoim wiernym, budując ich jako swoje ciało. Eucharystia jest bezinteresownym darem danym Kościołowi przez Chrystusa: „Przez całą wieczność, On jest tym, który pierwszy nas umiłował”¹⁴. Miłość Chrystusa jest elementem scalającym wszystkich wiernych i stanowi wezwanie do zachowania jedności i wzajemnej miłości. Papież, przywołując słowa epiklezy komunijnej z drugiej modlitwy eucharystycznej: „aby Duch Święty zjednoczył nas wszystkich przyjmujących Ciało i Krew Chrystusa”, chce pokazać jak

---

¹¹ VD 18.

¹² KL 24; por. VD 52.

¹³ Por. VD 23.

¹⁴ SC 14.

rzeczywistość sakramentu Eucharystii stanowi jedność wiernych w kościelnej komunii. Jedność komunii kościelnej objawia się w konkretnych wspólnotach parafialnych i odnawia się w akcie eucharystycznym, który je jednoczy. Naturalną konsekwencją tej komunii jest otwartość każdej celebrującej wspólnoty na wszystkich ludzi, czyli realizacja przykazania miłości bliźniego¹⁵. Kult eucharystyczny obejmuje każdy aspekt ludzkiej egzystencji. Świadome przeżywanie Eucharystii i zaangażowanie się w nią skutecznie przemienia życie człowieka. W kontekście służby i jedności wypływającej z uczestnictwa w Eucharystii, papież pisze: „Uczestnicząc bowiem w ofierze krzyża, chrześcijanin dostępuje udziału w ofiarnej miłości Chrystusa i zostaje uzdolniony oraz zobowiązany do okazywania tejże miłości w życiu poprzez wszystkie swoje postawy i czyny”¹⁶. Oznacza to, że komunie eucharystycznej zawiera w sobie bycie miłowanym i jednocześnie miłowanie innych ludzi. W tym właśnie wyraża się istota najbardziej autentycznej duchowości eucharystycznej.

2. BŁĘDY I NADUŻYCIA LITURGICZNE DEFORMACJĄ AUTENTYCZNEJ DUCHOWOŚCI EUCHARYSTYCZNEJ

Autentyczne elementy duchowości eucharystycznej przemieniają człowieka i zbliżają go do Boga i drugiego człowieka. Stają się dla niego źródłem nowego życia. We współczesnych czasach można zaobserwować zjawisko subiektywnej interpretacji rzeczywistości. Dotyczy to także rozumienia i sposobu uczestnictwa w Eucharystii. Niestety, bardzo często prowadzi to do poważnych błędów i nadużyć, które zniekształcają i zamazują prawdziwy obraz Eucharystii i duchowości, którą ona winna kształtować. W drugiej części artykułu przedstawimy najważniejsze przeszkody w urzeczywistnianiu autentycznej duchowości eucharystycznej.

2.1. IGNORANCJA W ROZUMIENIU I CELEBRACJI EUCHARYSTII

Niewątpliwie reforma liturgiczna *Vaticanum II* w znacznym stopniu przyczyniła się do bardziej świadomego i zaangażowanego uczestnictwa wiernych w Eucharystii. Widząc pozytywne aspekty reform, nie wolno ignorować ich stron negatywnych. Dziś z łatwością można zauważyć spadającą liczbę wiernych uczestniczących w niedzielnej Eucharystii. Wielu wiernych nie czuje

---

¹⁵ Zob. tamże 15; 58-60.

¹⁶ Tamże 82.

potrzeby uczestnictwa w Eucharystii. Ona ich nudzi i męczy. Chcąc usprawiedliwić swoją nieobecność na niedzielnej Eucharystii, posługują się utartym stwierdzeniem: „jestem wierzący, ale nie praktykujący”. Często zniechęcenie do Mszy świętej rodzi się z jej niezrozumienia. I rzeczywiście, wielu ludzi mówi wprost: „ja nic nie rozumiem z tego, co dzieje się podczas Mszy świętej.” Liturgiczne obrzędy traktowane są niekiedy jako magiczne zabiegi wykonywane przez księdza.

Ignorancja w rozumieniu istoty Eucharystii dotyczy zarówno świeckich jak i duchownych. Szczególnie trudno zrozumieć to zjawisko w odniesieniu do kapłanów, którym Eucharystia została ofiarowana przez Chrystusa i przez Kościół jako największy dar. Ignorancja kapłanów prowadzi do błędów i nadużyć w sposobie rozumienia, a przede wszystkim celebrowania Eucharystii. Jest to bardzo niebezpieczne, gdyż wszelkie nadużycia powodują zaciemnianie prawidłowej wiary i nauczania katolickiego odnośnie do Eucharystii, co w końcu zniekształca autentyczną duchowość eucharystyczną¹⁷.

Nadużycia wynikające z ignorancji zazwyczaj odrzucają to, co ma głębszy sens i czego się nie rozumie w sensie teologicznym i historycznym. Celebransi Eucharystii nigdy nie mogą zapomnieć, że związek pomiędzy tajemnicą, w którą się wierzy i tajemnicą, którą się celebruje wyraża się w sposób szczególnie w teologicznej i liturgicznej wartości piękna¹⁸. Piękno liturgii – przypomina papież Benedykt XVI – jest częścią Tajemnicy Paschalnej, „jest najwyższym wyrazem chwały Bożej i stanowi [...] otwarcie się Nieba na ziemi. [...] Piękno nie jest jedynie czynnikiem dekoracyjnym liturgii; ono jest jej elementem konstytutywnym, gdyż jest atrybutem samego Boga i Jego Objawienia”¹⁹.

Piękno Eucharystii wyraża się między innymi w wierności nauczaniu Kościoła, które zawiera się w przepisach liturgicznych. Tajemnica Eucharystii jest zbyt wielka, „ażeby ktoś mógł pozwolić sobie na traktowanie jej wedle własnej oceny, która nie szanowałaby jej świętego charakteru i jej wymiaru powszechnego”²⁰. Niestety zdarza się, że kapłani zmieniają zatwierdzone przez Kościół teksty modlitw i wprowadzają swoje własne, często bardzo wątpliwej jakości teologicznej. Kapłan, który pobłąza swojemu sposobowi

---

¹⁷ Por. Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, Instrukcja *Redemptionis Sacramentum* (Poznań: Pallottinum, 2004), 8 (dalej: RS).

¹⁸ Por. Piero Marini, *Liturgia e bellezza.. Nobilis pulchritudo* (Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana 2005), 73-96.

¹⁹ SC 35.

²⁰ EE 52.

myślenia, szkodzi prawdziwej jedności obrządku rzymskiego, podejmuje czynności, które w żaden sposób nie odpowiadają na głód i pragnienie prawdziwego Chrystusa eucharystycznego. Takie działania nie służą autentycznemu zaangażowaniu duszpasterskiemu ani właściwie rozumianej odnowie liturgicznej i pozbawiają wiernych ich dziedzictwa i tradycji Kościoła. Wprowadzają również pewną deformację i niezgodności do samej celebracji Eucharystii zgodnej z tradycją i dyscypliną, która jest wyrazem życia Kościoła. Może to rodzić niepewność co do nauki Kościoła, wątpliwość i zgorzenie ludu Bożego oraz prowadzić do sekularyzacji świętych czynności²¹.

Trzeba tutaj przytoczyć słowa św. Jana Pawła II, który w wielkoczwartkowym liście do kapłanów pisał: „Każdy bez wyjątku z szafarzy Eucharystii [...] musi pamiętać, że jest odpowiedzialny za dobro całego Kościoła. Kapłan jako szafarz, jako celebrans, jako przewodniczący eucharystycznego zgromadzenia wiernych, winien w szczególny sposób mieć poczucie wspólnego dobra Kościoła, które swoją posługą wyraża, ale któremu też w swojej posłudze winien być wedle rzetelnej dyscypliny wiary podporządkowany. Nie może uważać siebie za ‘właściciela’, który dowolnie dysponuje tekstem liturgicznym i całym najświętszym obrzędem jako swoją własnością i nadaje mu kształt osobisty i dowolny. Może to się czasem wydawać bardziej efektowne, może nawet bardziej odpowiadać subiektywnej pobożności, jednak obiektywnie jest zawsze zdradą”²².

Kościół pragnie, aby wszyscy wierni mieli prawo do prawdziwej Eucharystii, która winna być taka, jaką ustanowił Chrystus i pielęgnowała wielowiekowa tradycja. Ofiara Mszy świętej zawsze powinna być celebrowana w sposób niezmienny, zgodny z całym Magisterium Kościoła. Wierzący mają prawo do celebracji Eucharystii, która ukazuje ją jako prawdziwy sakrament

---

²¹ Por. RS 11. Odwołując się do konkretnych przykładów można tu wymienić choćby: skracanie Mszy świętej przez wyeliminowanie milczenia w miejscach, w których powinno być, by dać wiernym czas na modlitwę, pośpiech powodujący brak zrozumienia odmawianych tekstów, używanie „podkładu” muzycznego w czasie omawiania modlitwy eucharystycznej, skracanie ilości czytań biblijnych, redukcja zwrotek psalmu responsoryjnego, tworzenie tekstów własnych w modlitwach eucharystycznych. Trzeba tutaj także dodać zjawisko tworzenia spontanicznych modlitw eucharystycznych, które miało miejsce w krajach Europy Zachodniej (Holandia, Francja, Niemcy) na przełomie lat 60. i 70. ubiegłego wieku. Zob. Jerzy Stefański, *Modlitwy Eucharystyczne w posoborowej reformie liturgicznej* (Gniezno: Prymasowskie Wydawnictwo GAUDENTINUM, 2002), 127-153; Maciej Przybylak, „Ekumeniczne nieautoryzowane modlitwy eucharystyczne”, *Liturgia Sacra* 20(2014):43-52.

²² Jan Paweł II, „List do kapłanów ‘Tajemnica i kult Eucharystii’”, w *Listy na Wielki Czwartek (1979-2005)* (Kraków: Wydawnictwo OO. Franciszkanów „Bratni Zew”, 2005), 12.

jedności, czyli z wykluczeniem uchybień i wszelkich gestów, które mogłyby zrodzić w Kościele podziały i stronnictwa²³.

W tym kontekście jest ważne, aby kapłani dbali o własną formację eucharystyczną, a także o formację wiernych. Dobra formacja eucharystyczna doprowadzi do wyeliminowania błędów i nadużyć, wprowadzenia wykonywania ze zrozumieniem dla wszystkich gestów i postaw liturgicznych, czerpania z bogactw modlitw liturgicznych znajdujących się w *Mszale rzymskim*²⁴. Papież Benedykt XVI pisze wprost o szacunku dla Eucharystii, który rodzi się z mistagogicznego wprowadzenia w nią²⁵. Szacunek dla Eucharystii uwalnia z pychy, która prowadzi do dokonywania „ulepszeń” w sposobie celebrowania Eucharystii oraz pozwala pokonać ignorancję teologiczną i celebracyjną Eucharystii.

2.2. NIEWŁAŚCIWE INICJATYWY EKUMENICZNE ZWIĄZANE Z EUCHARYSTIĄ

Ojciec Święty Benedykt XVI w adhortacji *Sacramentum Caritatis* podejmuje także kwestie uczestnictwa w Eucharystii chrześcijan niekatolików. W tej sprawie papież zwraca uwagę na wewnątrz związek istniejący pomiędzy Eucharystią i jednością Kościoła, który sprawia, że Komunię Świętą mogą przyjmować tylko ci wierni, którzy żyją w jedności z Kościołem. Eucharystia nie wyraża tylko naszej osobistej komunii z Jezusem, ale zakłada także pełną *communio* z Kościołem. Papież, prosząc o zrozumienie chrześcijan niekatolików, pisze: „My utrzymujemy, że Komunia eucharystyczna i komunია Kościoła tak wewnętrznie nawzajem do siebie przynależą, że w zasadzie jest niemożliwe przystępowanie przez chrześcijan niekatolików do jednej bez cieszenia się z drugiej. Tym bardziej pozbawiona sensu byłaby prawdziwa i ścisła koncelebra z duchownymi Kościołów i Wspólnot kościelnych, które nie są w pełnej jedności z Kościołem katolickim”²⁶.

²³ Por. RS 12.

²⁴ W Kościele polskim mimo wydanych dokumentów liturgicznych nie wszędzie stosuje się te same postawy liturgiczne. W wielu kościołach wierni wciąż przyjmują postawę siedzącą w czasie modlitwy eucharystycznej. Można także zauważyć niedbale wykonywane postawy i gesty (np. postawa klęcząca zamieniona na przysiad, znak krzyża wykonywany w formie poklepania się po piersi). Niektóre gesty wykonywane są bez uzasadnienia (np. bicie się w piersi w czasie ukazania Świętych Postaci, czy podczas śpiewu aklamacji „Baranku Boży”).

²⁵ Por. SC 65.

²⁶ SC 56. Oczywiście Benedykt XVI utrzymuje naukę o możliwości udzielenia chrześcijanom niekatolikom Eucharystii, sakramentu Pokuty oraz Namaszczenia chorych, ale w określonych sytuacjach i pod konkretnymi warunkami przedstawionymi w *Katechizmie Kościoła Katolickiego*, 1398-1401.

Jednym z najważniejszych elementów, które deformują, a nawet niszczą autentyczną duchowość eucharystyczną, są niewłaściwe inicjatywy ekumeniczne, które wprowadza się na dużą skalę do celebracji Eucharystii. W obecnym czasie, wydaje się, że największym zagrożeniem dla budowania prawdziwej duchowości eucharystycznej jest pentekostalizacja Eucharystii, czyli wprowadzanie do struktury celebracji Mszy świętej różnych elementów pochodzących z Kościołów pentekostalnych²⁷.

Od wielu lat można zaobserwować w Kościele polskim organizowanie różnych mszy z modlitwą o uzdrowienie, wieczory uwielbienia, spotkania modlitewne z podkreśleniem modlitwy o uzdrowienie. Modlitwie towarzyszą błogosławieństwo Najświętszym Sakramentem, gest nakładania rąk, namaszczenia różnymi olejami, powiązanych ze świętymi, a szczególnie ze św. Charbelem. Poza tym w tych spotkaniach pojawiają nowe zjawiska nazywane „spoczynkiem w Duchu Świętym”, czy reakcje gwałtownego i głośnego śmiechu. W czasie tych modlitw ogłaszane są dokonujące się uzdrowienia z różnych chorób. Należy też zauważyć, że tego typu msze i spotkania modlitewne często przyciągają rzesze wiernych, zwłaszcza jeśli są one prowadzone przez znanych charyzmatyków²⁸.

Działania Kościołów zielonoświątkowych przenikają do wspólnot Kościoła katolickiego na całym świecie. Niestety, ich oddziaływanie jest bardzo silne, co sprawia, że parafie katolickie się wyludniają. Czasami również – wbrew ostrzeżeniu kard. Josepha Ratzingera, który w swym *Duchu Liturgii* stwierdził, że „na rynku ofert spędzania wolnego czasu, gdzie rozmaite formy religijności coraz częściej funkcjonują jako rodzaj podniety, konkurencja jest nie do pokonania²⁹” – przyjmują metody zielonoświątkowców, co najczęściej skutkuje przekształceniem się w zielonoświątkowe zbory.

---

²⁷ „Pentekostalizacja” oznacza niezwykle szybki wzrost liczby różnego rodzaju wspólnot stricte zielonoświątkowych oraz proces stopniowego przekształcania wielu innych chrześcijańskich kościołów i związków wyznaniowych w jedną uniwersalną odmianę chrześcijaństwa charyzmatycznego w wymiarze globalnym. Dynamiczny i ogólnoswiatowy proces pentekostalizacji chrześcijaństwa jest nazywany często „ucharyzmatycznieniem” religii chrześcijańskiej lub narodzinami chrześcijaństwa pentekostального, charyzmatycznego lub ewangelikalnego. Ogólnie można by powiedzieć, że pentekostalizacja stanowi formę uzzielonoświątkowania chrześcijaństwa. Zob. Andrzej Kobylński, „Etyczne aspekty współczesnej pentekostalizacji chrześcijaństwa”, *Studia Philosophiae Christianae* 3(2014): 93-94.

²⁸ Por. Dariusz Kwiatkowski, „Elementy pentekostalne w kulcie Eucharystii – szansa czy zagrożenie?”, w *Studia Liturgiczne. Eucharystia – tajemnica celebrowana*, t. 14, red. Waldemar Pałęcki, Andrzej Meger (Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL; Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, 2018), 37.

²⁹ Joseph Ratzinger, *Duch liturgii* (Poznań: Christianitas, 2002), 176.

Elementy pentekostalne objawiają się zwłaszcza podczas sprawowanej Eucharystii z tak zwaną modlitwą o uzdrowienie, w nabożeństwach z wystawionym Najświętszym Sakramentem czy na tak zwanych „Wieczorach Uwielbienia”. Modlitwom, które są dodawane do klasycznych tekstów mszalnych, towarzyszą namaszczenia różnego rodzaju olejkami – najbardziej popularnym jest olej św. Charbela, nakładanie rąk, czy indywidualne błogosławieństwo Najświętszym Sakramentem. W czasie tych modlitw, a także w trakcie trwania Eucharystii pojawiają się zjawiska glosolalii, tak zwany „spoczynek w duchu”, czy historyczny głośny śmiech. Prowadzącymi spotkania lub przepowiadającymi w czasie mszy świętej są charyzmatyczni kaznodzieje, którzy w proklamowanym słowie Bożym raczej nie odwołują się do czytań przeznaczonych na dany dzień liturgiczny, lecz głoszą słowo potrzebne do zrealizowania postanowionego celu. Jest nim najczęściej uzdrowienie lub uwolnienie od działania złego ducha. W kontekście choroby bardzo mocno akcentują działanie szatana i grzechu³⁰. Wielu wyznawców tej formy kultu mówi o konieczności uzdrowienia pokoleniowego i w związku z tym często praktykuje się tak zwaną „spowiedź furtkową”³¹.

Inne niebezpieczne zjawiska, które można zaobserwować na mszach świętych z modlitwą o uzdrowienie, Wieczorach Chwały lub Uwielbienia, mają pochodzenie pogańskie i są elementami szamanizmu. Zaliczyć do nich można omdlenia, upadki, śmiech, wpadanie w trans. Postronnym uczestnikom wymienionych wydarzeń nie są wyjaśniane przyczyny omdleń i upadków. Jedyne, co można usłyszeć, że jest to spoczynek w duchu. Ale co to jest i dlaczego przez tyle setek lat zjawisko to nie było opisywane w Kościele katolickim? Tego się nie wyjaśnia. Ileż bardziej przypomina to hipnozę magnetyczną, trans, autosugestię, które z religii afrykańskich przeniknęły do ruchów zielonoświątkowych, a stamtąd do tradycyjnych kościołów. W takich przypadkach wiara członków wspólnot religijnych koncentruje się na symbolice i praktykach zaczerpniętych z religii afrykańskich: namaszczenie olejem, nałożenie rąk, palenie karteczek z intencjami, uwalnianie od złych duchów, nowe sakramentalia (woda, sól czy oleje egzorcyz-

³⁰ Por. Kwiatkowski, „Elementy pentekostalne”, 42.

³¹ Ojciec Jordan Śliwiński tak definiuje tę formę spowiedzi: Spowiedź „furtkowa” to celebrowanie sakramentu pokuty połączona „z rodzajem modlitwy wstawiennej. Po wyznaniu grzechów penitent, odpowiadając na pytania kapłana, mówi o różnych sytuacjach swojego życia, zaś część wydarzeń, których dotyczą, mogły być w ich ocenie ewentualnymi „furtkami” – i stąd ta nazwa – dla działalności demonicznej w jego życiu. Mogą to być doświadczenia np. kontaktów z okultyzmem. Zob. „Rozmowa Aliny Petrowej-Wasilewicz (KAI) z o. Jordanem Śliwińskim OFCap, znanym duszpasterzem i założycielem Szkoły dla spowiedników”, [dostęp: 8.01.2021], <https://stacja7.pl/wiara/spowiedz-furtkowa-skuteczna-czy-niepotrzebna>.

mowane), które pomagają wiernym koncentrować się nie na wzrastaniu w wierze, ale na przepędzaniu złych duchów³².

Odpowiedzią Kościoła na zjawisko pentekostalizacji Eucharystii była instrukcja na temat modlitwy w celu osiągnięcia uzdrowienia od Boga, wydana przez Kongregację Nauki Wiary 14 września 2000 roku. Autorem instrukcji jest kard. Joseph Ratzinger, ówczesny prefekt tejże Kongregacji³³. Instrukcja podkreśla, że w przypadku spotkań modlitewnych stawiających sobie za cel otrzymanie uzdrowienia, należy odróżnić takie spotkania, które mogą opierać się – w sposób rzeczywisty czy tylko pozorny – na „charyzmacie uzdrawiania”, od spotkań, które nie mają żadnego związku z takim charyzmatem. Przypisanie tym spotkaniom ewentualnego charyzmatu uzdrowienia wiąże się z wyraźnym zaznaczeniem udziału jakichś pojedynczych osób lub określonej kategorii osób, na przykład tych, którzy przewodzą spotkaniu, które taki charyzmat mogą posiadać. Natomiast zawsze dozwolone są nabożeństwa przewidziane w księgach liturgicznych, które nie mają związku z „charyzmatem uzdrawiania” i są sprawowane z poszanowaniem norm liturgicznych. Tak jest na przykład w przypadku Mszy św. w intencji chorych. Jeżeli jednak nie zachowują norm liturgicznych, mamy do czynienia z nadużyciem³⁴.

Wprowadzanie elementów pentekostalnych, pogańskich i magicznych jest bardzo niebezpieczne dla duchowości eucharystycznej. Należy pamiętać, że Eucharystia sama w sobie jest sakramentem uzdrowienia i zbawienia, gdyż w niej jest obecny Chrystus i uobecniają się wydarzenia, które przyniosły ludzkości zbawienie. Nie można z Eucharystii uczynić „dodatku” do różnych form modlitw o uzdrowienie, namaszczenia różnymi olejami świętymi, nakładania rąk, spalania kartek z intencjami modlitewnymi. Doświadczenia prawdziwej wiary, płynącej ze słuchania słowa we Mszy świętej i przyjęcia Chrystusa eucharystycznego w Komunii Świętej, nie można mierzyć siłą wzruszenia się czy indywidualnym i subiektywnym przeżyciem emocjonalnym.

*

Celem niniejszego opracowania było ukazanie realnych przeszkód w przeżywaniu i dążeniu do autentycznej duchowości eucharystycznej. W pierwszej

---

³² Por. M. Waleszczyńska, „Sekty i demony w kościołach katolickich”, [dostęp: 8.01.2021], <http://wrodzinie.pl/sekty-i-demony-w-kosciolach-katolickich> [2017-08-16 11:36].

³³ Kongregacja Nauki Wiary, „Instrukcja na temat modlitwy w celu osiągnięcia uzdrowienia od Boga”, *Anamnesis* 4(2000): 34-44.

³⁴ Por. tamże.

części artykułu ukazano w sposób bardzo syntetyczny najważniejsze fundamenty autentycznej duchowości eucharystycznej, czyli rozumienie jej jako ukoronowanie sakramentów inicjacji chrześcijańskiej, zdrową wiarę eucharystyczną opartą na słuchaniu słowa Bożego i ducha służby wpływającego z uczestnictwa w Eucharystii. Na tle elementów, budujących autentyczną duchowość eucharystyczną, przedstawiono niektóre błędy i nadużycia związane z Eucharystią, które prowadzą do deformacji zdrowej duchowości eucharystycznej. Wskazano na dwa najbardziej niebezpieczne, czyli ignorancję w rozumieniu i celebrowaniu Eucharystii oraz niewłaściwe działania ekumeniczne, które dziś stały się bardzo powszechne.

Z opracowania rodzi się zasadniczy wniosek, którym jest konieczność pogłębionej katechezy mistagogicznej, wyjaśniającej znaczenie poszczególnych części mszy świętych, postaw i znaków liturgicznych. Katecheza powinna także ukazywać prawdziwą teologię Eucharystii wypracowaną przez Kościół na przestrzeni tysiącleci. Poszukiwaniu „łatwych” i „przyjemnych” mszy świętych lub „ubogacanie” ich elementami niekatolickimi, należy odpowiedzieć pięknem celebracji (*ars celebrandi*) Eucharystii zgodnym z nauczaniem i przepisami Kościoła. Tylko w taki sposób będzie można kształtować autentyczną duchowość eucharystyczną, która winna być priorytetowa dla każdego katolika.

BIBLIOGRAFIA

- Benedykt XVI. Posynodalna adhortacja apostolska *Sacramentum Caritatis*. Kraków: Wydawnictwo Księży Sercanów, 2007.
- Benedykt XVI. Posynodalna adhortacja apostolska *Verbum Domini*. Poznań: Pallottinum, 2010.
- Cervera, Jesus Castellano. „Liturgia e spiritualità”. W *Scientia liturgica. Manuale di Liturgia. Liturgia fondamentale*. T. 2, red. Anscar J. Chupungco, 63-82. Casale Monferrato: Edizioni Piemme, 1998.
- Durrwell, François-Xavier. *L'eucaristia sacramento del mistero pasquale*. Roma: Edizioni Paoline, 1983.
- Jan Paweł II. „List do kapłanów ‘Tajemnica i kult Eucharystii’”. W *Listy na Wielki Czwartek (1979-2005)*, 35-64. Kraków: Wydawnictwo OO. Franciszkanów „Bratni Zew”, 2005.
- Katechizm Kościoła Katolickiego*. Poznań: Pallottinum, 1994.
- Kobyliński, Andrzej „Etyczne aspekty współczesnej pentekostalizacji chrześcijaństwa”, *Studia Philosophiae Christianae* 3(2014):93-130.
- Kongregacja Nauki Wiary. „Instrukcja na temat modlitwy w celu osiągnięcia uzdrowienia od Boga”. *Anamnesis* 4(2000): 34-44.
- Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów. Instrukcja *Redemptionis Sacramentum*. Poznań: Pallottinum, 2004.

- Kwiatkowski, Dariusz. „Elementy pentekostalne w kulcie Eucharystii – szansa czy zagrożenie?”. W *Studia Liturgiczne. Eucharystia – tajemnica celebrowana*, t. 14, red. Waldemar Pałęcki, Andrzej Megger, 37-55. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL; Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, 2018.
- Marini, Piero. *Liturgia e bellezza. Nobilis pulchritudo*. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 2005.
- Mszal Rzymski dla diecezji polskich*. Poznań: Pallottinum, 1986.
- Przybylak, Maciej. „Ekumeniczne nieautoryzowane modlitwy eucharystyczne”. *Liturgia Sacra* 20(2014): 43-52.
- Ratzinger, Joseph. *Duch liturgii*. Poznań: Christianitas, 2002.
- „Rozmowa Aliny Petrowej-Wasilewicz (KAI) z o. Jordanem Śliwińskim OFCap, znanym duszpasterzem i założycielem Szkoły dla spowiedników” [dostęp: 8.01.2021], <https://stacja7.pl/wiara/spowiedz-furtkowa-skuteczna-czy-niepotrzebna>.
- Sobór Watykański II. „Dekret o posłudze i życiu prezbiterów ‘Presbyterorum Ordinis’”. W Sobór Watykański II. *Konstytucje, dekryty, deklaracje*, 478-508. Poznań: Pallottinum, 2002.
- Sobór Watykański II. „Konstytucja o liturgii świętej ‘Sacrosanctum Concilium’”. W Sobór Watykański II. *Konstytucje, dekryty, deklaracje*, 48-78. Poznań: Pallottinum, 2002.
- Stefański, Jerzy. *Modlitwy Eucharystyczne w posoborowej reformie liturgicznej*. Gniezno: Prymasowskie Wydawnictwo GAUDENTINUM, 2002.
- Waleszczyńska, Magdalena. „Sekty i demony w kościołach katolickich”, [dostęp: 8.01.2021], <http://wrodzynie.pl/sekty-i-demony-w-kosciolach-katolickich>.

PRZESZKODY W URZECZYWISTNIANIU
AUTENTYCZNEJ DUCHOWOŚCI EUCHARYSTYCZNEJ
W NAUCZANIU BENEDYKTA XVI

S t r e s z c z e n i e

Dziś, u wielu katolików, można zaobserwować zjawisko subiektywnego oceniania własnego uczestnictwa i przeżywania Eucharystii. Oznacza to, że istnieją pewne przeszkody w przeżywaniu autentycznej duchowości eucharystycznej. By je zobaczyć, trzeba najpierw odkryć fundamentalne elementy autentycznej duchowości eucharystycznej. Do najważniejszych z nich należą: umiejętność połączenia w duchowości eucharystycznej chrzcielnego zjednoczenia z Chrystusem, które prowadzi do Eucharystii, budowanie duchowości na słuchaniu słowa Bożego, które rodzi wiarę w Jezusa Chrystusa oraz powiązanie codziennego życia z Eucharystią, które wynika ze zjednoczenia się z Chrystusem Sługą. Natomiast czynnikami, deformującymi autentyczną duchowość eucharystyczną, są: ignorancja w rozumieniu i przeżywaniu Eucharystii, niewłaściwe inicjatywy ekumeniczne związane z Eucharystią oraz brak łączności Eucharystii z codziennym życiem. Z nauczania papieża Benedykta XVI jasno wynika, że duchowość chrześcijańska winna być w pełnym tego słowa znaczeniu duchowością eucharystyczną.

Słowa kluczowe: Eucharystia; duchowość; duchowość eucharystyczna; śmierć; zmartwychwstanie; słowo Boże; komunია; służba; nadużycia; ignorancja.